

СЕКЦІЯ 5. КРИМІНАЛЬНЕ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Щодо декриміналізації окремих діянь у сфері здійснення банківської діяльності

Жук І.В., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПІ НАВС, кандидат юридичних наук

Становлення в Україні системи комерційних банків і формування правових основ їх діяльності відносяться до числа найбільш важливих результатів державних перетворень. Відповідно увага держави до даної сфери цілком обґрунтована, оскільки оптимізація банківської системи виступає необхідною умовою подальшого соціально-економічного розвитку держави. У цих умовах зростає значимість вирішення проблеми забезпечення стабільності банківської діяльності в Україні, зокрема, кримінально-правовими засобами.

Доводиться констатувати, що рішення про гуманізацію відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності та виключення ряду статей з чинного Кримінального кодексу (далі - КК) України на підставі однойменного Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності)» від 15.11.2011 р., було дещо передчасним, що стало однією з причин подальшої криміналізації фінансових відносин у країні. Стосується це, перш за все, норм, які передбачали відповідальність за фіктивне банкрутство (ст. 218), приховування стійкої фінансової неспроможності (ст. 220), незаконні дії у разі банкрутства (ст. 221) – одні з найбільш відомих і розповсюджених порушень в сфері банківського кредитування.

Однією з причин прийняття зазначеного правового акту називалася необхідність скасування кримінальної відповідальності за ті діяння у сфері господарської діяльності, які втратили ознаки підвищеної суспільної небезпеки, достатньої для переслідування їх у кримінальному порядку. У зв'язку з цим вказані злочини, що начебто втратили суспільну небезпечність, були переведені у «статус» адміністративних проступків (статті 164-15, 166-16, 166-17 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП)). Найбільш суперечливим є те, що нововведені статті КУпАП фактично дублюють положення статей, вилучених з КК, у тому числі, з передбаченням тих же наслідків, зокрема «завдання великої матеріальної шкоди», у якості обов'язкової ознаки складу правопорушення. Це апіорі свідчить про значну суспільну небезпечність діяння, і за таких обставин в силу вимог статті 11 КК України подібні діяння мають визнаватися злочином, а не адміністративним проступком. Така практика значно ускладнює правозастосовну діяльність щодо розмежування адміністративних правопорушень від злочинів, передбачених КК.

Крім того, слід звернути увагу, що у більшості випадків такими діями суб'єктам господарської діяльності завдається шкода на досить значні суми. Наприклад, ст. 166-16 КУпАП «Незаконні дії у разі банкрутства» передбачає настання відповідальності за «умисне приховування майна, відомостей про майно, передачу майна в інше володіння або його відчуження чи знищення, а також фальсифікацію, приховування або знищення документів, які відображають господарську чи фінансову діяльність, у тому числі планів санації чи мирових угод, якщо ці дії вчинені ... в період провадження у справі про банкрутство і завдали великої матеріальної шкоди». Розмір завданої такими діями шкоди кредиторам може оброховуватися сотнями тисяч гривень, тоді як розмір адміністративного стягнення максимально становить 17 тисяч гривень. Як очевидно, розмір стягнення, передбаченого цією статтею, є неспівмірним суспільній небезпечності самого правопорушення.

Отже навряд чи такий підхід, як і повну декриміналізацію статей 218, 220, 221 КК України, можна назвати прагматичним. Погоджуючись у цілому з авторами Закону щодо необхідності встановлення диференційованого відношення до питання про відповідальність за вчинення деяких господарських правопорушень залежно від їх суспільної небезпечності, вважаємо доцільним їх розмежувати на злочини та проступки з урахуванням ступеня тяжкості завданої шкоди. Так, за факт вчинення незаконних дій у разі банкрутства, фіктивного банкрутства або приховування стійкої фінансової неспроможності встановити адміністративну відповідальність, за аналогічні дії, що завдали великої матеріальної шкоди кредиторам – відновити кримінальну відповідальність.

Юридичний статус клона

Катеринчук К.В., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПІ НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

В статті 18 Кримінального кодексу України (далі - КК) чітко визначені ознаки суб'єкта злочину – фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність. Отже, ч. 1 ст. 18 КК містить сукупність ознак для настання кримінальної відповідальності щодо особи, яка вчинила суспільно небезпечне винне діяння передбачене КК.

Однією з визначених ознак є те, що дана особа повинна бути фізичною – соціальна, свідомо істота, індивід, наділений певними фізичними і юридичними властивостями, тобто людина [1]. Яка має наступні ознаки:

1) має своє ім'я, характеризується іншими ознаками, які дозволяють її індивідуалізувати (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце народження та проживання);

2) перебуває у системі соціальних зв'язків – є членом суспільства;

3) приймає усвідомлені рішення – контролює свою поведінку, її вчинки контролюються її волею та свідомістю [2].